

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

Л.Н.ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
ЕВРАЗИЙСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ Л.Н.ГУМИЛЕВА
L.N. GUMILYOV EURASIAN NATIONAL UNIVERSITY

**«ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ ТӨРТІНШІ ӨНЕРКӘСІПТІК
ТӨҢКЕРІСТІҢ МҮДДЕСІ ЖӘНЕ МҮМКІНДІКТЕРІ»**

экономика ғылымдарының докторы, профессор
МУХАМБЕКОВ МҰРАТПЕК МУХАМБЕКҰЛЫНЫҢ
70-жылдығына орай халықаралық ғылыми онлайн семинардың
ЕҢБЕКТЕР ЖИНАҒЫ
27 сәуір 2018ж.

СБОРНИК ТРУДОВ

международного научно-онлайн семинара
**«ВЫЗОВЫ И ВОЗМОЖНОСТИ ЧЕТВЕРТОЙ ПРОМЫШЛЕННОЙ
РЕВОЛЮЦИИ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН»,**
посвященный 70-летию юбилею
доктора экономических наук, профессора
МУХАМБЕКОВА МУРАТПЕКА МУХАМБЕКОВИЧА
27 апреля 2018

PROCEEDINGS

of the international scientific online seminar
**«CHALLENGES AND OPPORTUNITIES OF THE FOURTH INDUSTRIAL
REVOLUTION IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN»,**
dedicated to the 70th anniversary of doctor of economic sciences, professor
MUKHAMBEKOV MURATPEK MUKHAMBEKOVICH
23 April 2018

Астана, Қазақстан
Астана, Казахстан
Astana, Kazakhstan

УДК 338
ББК 65
В 92

Редакционная коллегия:

Декан экономического факультета, д.э.н., профессор Макыш С.Б.,
Заместитель декана, к.э.н., доцент Тажикенова С.К.,
Заместитель декана, к.э.н., доцент Бакирбекова А.М.
Заведующий кафедрой «Менеджмент» д.э.н., профессор Толысбаев Б.С.
Заведующий кафедрой «Экономика» д.э.н., профессор Майдырова А.Б.,
Заведующий кафедрой «Туризм» к.э.н., доцент Дуйсембаев А.А.,
И.о. доцента кафедры «Менеджмент», доктор PhD, Тлеубердиева С.С.,

Қазақстан Республикасындағы төртінші өнеркәсіптік төңкерістің мүддесі және мүмкіндіктері:
Халық. ғыл. семинардың еңбектержинағы. - Астана: Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық университеті, 2018.

Вызовы и возможности четвертой промышленной революции в Республике Казахстан:
Сб. материалов межд. онлайн семинара. - Астана: Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, 2018.

Proceedings of the international scientific online seminar: **Challenges and opportunities of the fourth industrial revolution in the Republic of Kazakhstan.** Astana, L.N.Gumilyov Eurasian National University, 2018.

ISBN 978-601-337-019-4

Халықаралық ғылыми онлайн семинардың еңбек жинағында Қазақстан Республикасындағы төртінші өнеркәсіптік төңкерістің мүддесі және мүмкіндіктерінің өзекті мәселелері қарастырылған.

В сборнике материалов международного научного онлайн семинара рассмотрены актуальные вопросы основных вызовов и возможностей четвертой промышленной революции в Республике Казахстан.

The collection of materials on the international scientific online seminar considers important issues Challenges and opportunities of the fourth industrial revolution in the Republic of Kazakhstan.

УДК 330.341.1 (574)
ББК 65.012.332
В 92

ISBN 978-601-337-019-4

© Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық университеті, 2018
© Евразийский Национальный университет им. Л.Н. Гумилева, 2018
© L.N. Gumilyov Eurasian National University, 2018

СОДЕРЖАНИЕ

АЙТҚҰРМАНОВА Қ. ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ МЕМЛЕКЕТТІК СЕРІКТЕСТІКТІҢ ДАМУЫ ЖӘНЕ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ТӘЖІРИБЕЛЕРДІ САРАЛАУ	6
АКПАЕВА В.А. НАЦИОНАЛЬНАЯ ВАЛЮТА РК: ПРОБЛЕМЫ, ПЕРСПЕКТИВЫ	8
АЛДИБЕКОВ С.Б. БАНКТЕРДЕ БУХГАЛТЕРЛІК ЕСЕПТІ ҰЙЫМДАСТЫРУДЫҢ ШЕТЕЛДІК ТӘЖІРИБЕСІ.....	9
АУЕЗОВА З.Т., АУЕЗОВА К.Т., ЖАТАКБАЕВА Г.У. НАРЫҚТЫҚ ЭКОНОМИКА ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ ХАЛЫҚТЫҢ ҚОНЫСТАНУ ЖҮЙЕСІ ӨЗГЕРІСІНІҢ ТЕОРИЯЛЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК НЕГІЗДЕРІ.....	12
АМАНТАЕВА Д.Ж. ИНТЕРНЕТ ОРТАДА ӨНІМДІ ЖЫЛЖЫТУДЫҢ МАРКЕТИНГТІК ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫН ҚОЛДЫНУДЫ ТАЛДАУ.....	17
АНДАРОВА Р.К., ЕСКЕНДИР Н.Н., АБЖАНОВА М.К. ТҰРҒЫНДАРДЫҢ ҚАРЖЫЛЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН АРТТЫРУ – ҚАРЖЫ СЕКТОРЫН "ҚАЙТА ЖАҢҒЫРТУ" НЕГІЗДЕРІНІҢ БІРІ.....	21
АНТОЩУК В.А., АРХИПОВА А.В. ПРОБЛЕМЫ ОХРАНЫ ВОДНОГО БАССЕЙНА ОЗЕРА БАЛХАШ И ПУТИ ИХ РЕШЕНИЯ.....	23
АЙТҚАЛИЕВА А.А. БУХГАЛТЕРЛІК ЕСЕПТІҢ ҒЫЛЫМ РЕТІНДЕ ҚАЛЫПТАСУЫ ЖӘНЕ ДАМУЫ	25
БАУЫРЖАНКЫЗЫ Д. СОВРЕМЕННЫЕ ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН.....	27
ГИЛЁВ Н.В. КРИПТОВАЛЮТА В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ	30
ДАРИБЕКОВ С.С. АНАЛИЗ АГРАРНОГО ПРОИЗВОДСТВА КАРАГАНДИНСКОГО РЕГИОНА	32
DOSKHOZHAYEVA A. ZH. INTERNET-MARKETING AS TOPICAL TOOL IN MODERN MARKETING.....	36
ЕРГЕШ Б.Р. ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ БИЗНЕСТІҢ ӨЛЕУМЕТТІК ЖАУАПКЕРШІЛІГІНІҢ ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫ.....	39
ЕРКИНБАЕВА Н.Е., ХИКМАТОВА А.А. СОЦИАЛЬНАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ И КАЧЕСТВО ЖИЗНИ: КОНЦЕПТУАЛЬНЫЙ АНАЛИЗ	41
ЕСКЕНДИР Н.Н., ТАЛГАТ Б.Ж. ҚАЗАҚСТАНДА СТАРТАП КЕЗЕҢІНДЕ БИЗНЕСТІ ҰЙЫМДАСТЫРУДЫ ЖЕТІЛДІРУ ЖОЛДАРЫ.....	43
ЖАНСЕИТОВА Г.С., ТЛЕУБЕРДИЕВА С.С. РАЗВИТИЕ ПРОМЫШЛЕННОГО СЕКТОРА В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН.....	46
ЖАРТАЙ Ж.М. GENESIS OF THE THEORY OF THE INTERNATIONAL ECONOMIC INTEGRATION.....	48
ЖЕКЕМБЕК К.Б. СОСТОЯНИЕ ВНЕШНЕТОРГОВОГО БАЛАНСА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН.....	50

ЖИЕНБАЙ С. СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ИНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГА В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ГОСТИНИЦЫ «NURBI»	55
ЖҰМАХАН А.Ж., ТІЛЕУБЕК Е. ЦИФРОВАЯ ЭКОНОМИКА И БИЗНЕС В КАЗАХСТАНЕ.....	59
ЗУЛБУХАРОВ А. ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ РЫНКА ИНЖИНИРИНГОВЫХ УСЛУГ НА ПРИМЕРЕ ТОО «ТРЕИ-КАРАГАНДА».....	61
ИСАИНОВА С.Р. ПРОБЛЕМЫ HR-МЕНЕДЖМЕНТА В КАЗАХСТАНЕ.....	63
ИБАТУЛЛИН А.С. АДАМИ КАПИТАЛ – ЭКОНОМИКАНЫҢ ДАМУ НЕГІЗІ	65
КАЛИЕВА З.К. СИСТЕМА ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ В КАЗАХСТАНЕ: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ.....	69
КАРИБАЕВ Е.С. ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ҚҰРУДЫҢ ШЕТЕЛДІК ТӘЖІРИБЕСІ ЖӘНЕ ОНЫ ҚАЗАҚСТАНДА ҚОЛДАНУ МҮМКІНДІГІ.....	72
КОМЕНДАНТ А.А. ПРЕДПОСЫЛКИ РОСТА ЕМКОСТИ РЫНКА КОНСАЛТИНГОВЫХ УСЛУГ В МИРОВОЙ ЭКОНОМИКЕ.....	75
КОЩЕГУЛОВ А.Б. ҰЛТТЫҚ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ЖҮЙЕНІҢ ЖӘНЕ ИИНОВАЦИЯЛЫҚ ДАМУДЫҢ ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒЫ КОНЦЕПЦИЯСЫ.....	78
КУЛОВ О.А, ТЛЕУБЕРДИЕВА С.С. ОСНОВНЫЕ ФОРМЫ НЕСТАНДАРТНОЙ ЗАНЯТОСТИ ПОСТИНДУСТРИАЛЬНОЙ ЭПОХИ.....	82
КУПРИЙ О.А., БАЛСАРИНА К.Н. АНАЛИЗ И СРАВНЕНИЕ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ ЭКСПЕРТИЗЫ В РОССИИ, УКРАИНЕ, БЕЛАРУСИ И КАЗАХСТАНЕ	87
КЛЕЙМЕНОВА О.И., РАХИМОВА А.Н., ПЕРОВА Н.С. ЭКОНОМИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ПОСЛЕДСТВИЙ И ПРИЧИН.....	90
ҚАЛМЕНОВА М.Ғ. ШАҒЫН ЖӘНЕ ОРТА БИЗНЕСТІҢ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ДАМУЫНЫҢ НЕГІЗДЕРІ МЕН ШАРТТАРЫ.....	92
КАПЫШ Г., МАЕВА Ж. ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА САЛЫҚ РЕЖИМДЕРІНІҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ	95
MUSSINA S.T. DEVELOPMENT OF INTEGRATION PROCESSES IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN	99
М. МУХАМБЕКОВ, Ж.К. МАХАМБЕТОВА РАЗНЫЕ БЫВАЮТ КОРПОРАТИВНЫЕ СОЦИАЛЬНЫЕ ОТВЕТСТВЕННОСТИ.....	103
НУРАЛИЕВА А.М., ТАЯУОВА Г.Ж. ЭКОНОМИЧЕСКИЙ РОСТ В КОНТЕКСТЕ МОДЕРНИЗАЦИИ И УПРАВЛЕНИЯ ИЗМЕНЕНИЯМИ.....	108
N.S. PEROVA, KUSSAINOVA A. E. TNCs AND THEIR IMPACT ON THE ECONOMY OF KAZAKHSTAN	113
НУРМАНБЕТОВА А.С. ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ КАДРОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИ ОРГАНОВ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ	115
НУРМАНБЕТОВА А.С. ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ ЖОБАЛАУДЫҢ ЭКОНОМИКАЛЫҚ МӘНІ ЖӘНЕ МАЗМҰНЫ	117

НУРМАНБЕТОВА А.С. ПРОБЛЕМЫ И SWOT-АНАЛИЗ ОПЕРАЦИЙ С ЦЕННЫМИ БУМАГАМИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БАНКОВ ВТОРОГО.....	120
ОРЫНБАСАР Т.М. РЕАЛИЗАЦИЯ ИННОВАЦИОННОЙ ПРОГРАММЫ ПО УПРАВЛЕНИЮ КРИЗИСОУСТОЙЧИВОСТЬЮ ПРЕДПРИЯТИЯ.....	123
САДЫКОВ Т.У. ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ ИНФОРМАЦИОННОЙ ЭКОНОМИКИ В КАЗАХСТАНЕ.....	126
САРБАСОВА Л.Е., УТАРБАЕВА Г.К. ОСОБЕННОСТИ ЛОГИСТИЧЕСКОГО МЕНЕДЖМЕНТА В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ.....	129
САРСЕКЕЕВА А.С., ЖИЛКИБАЕВА М.А. ПРОБЛЕМЫ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ В УГОЛЬНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ.....	131
SEISINBINOVA A. INNOVATIVE SUPPORT FOR DEVELOPMENT OF ENTERPRISES OF FOOD INDUSTRY.....	135
СЕЙДАЛИЕВА Д. РАЗВИТИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ В СТРУКТУРЕ ПРОМЫШЛЕННОГО ХОЛДИНГА РК.....	137
СЕМБАЙ Н. ЛИЗИНГТІҢ МӘНІ МЕН ДАМУЫ.....	142
ТЕМИРБЕКОВА Л.А., СУЛЕЙМАНОВА Р.Ф. ОРГАНИЗАЦИЯ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЕТА ПО СИСТЕМЕ ABC.....	145
ТЕМИРБЕКОВА Л.А., ӘБЕУОВА И. АДАМИ КАПИТАЛ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ДАМУ ФАКТОРЫ.....	149
ТЛЕУБЕРДИЕВА С.С., ЖАНСЕИТОВА Г.С. ГОСУДАРСТВЕННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ.....	152
TLEUBERDIYEVA S.S. METHODS OF STIMULATING INNOVATION ACTIVITIES.....	154
TLEUBERDIYEVA S.S. IMPROVEMENT OF SCIENTIFIC AND TECHNICAL PROGRESS IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	155
ТОЙЛАЕВА С. Ж. ЖЕКЕ МЕНШІК НАРЫҚТЫҚ ҚАТЫНАСТАРДЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК- ЭКОНОМИКАЛЫҚ НЕГІЗІ РЕТІ.....	157
ТЫНГИШЕВА А.М. ПРИОРИТЕТНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОЛИТИКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН В СИСТЕМЕ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ.....	160
ТУРУМБАЕВ С. Т. АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ПОВЫШЕНИЯ КВАЛИФИКАЦИИ.....	163
УАЛИЕВА М.А., ТЛЕУБЕРДИЕВА С.С., ЖАНСЕИТОВА Г.С. ПРОБЛЕМЫ СОХРАНЕНИЯ И РАЦИОНАЛЬНОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЗЕМЕЛЬ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОГО НАЗНАЧЕНИЯ В РК.....	166
УРАЛБАЕВ Н.К. СПОСОБЫ ОРГАНИЗАЦИИ ИННОВАЦИОННЫХ КЛАСТЕРОВ В КАЗАХСТАНЕ....	168
УСЕНОВА Д.М., ХАСЕНХАНОВ Н.Б. МОДЕЛИ РАЗВИТИЯ ИНДУСТРИИ ГОСТЕПРИИМСТВА: ОСНОВНЫЕ ТРЕНДЫ И НАПРАВЛЕНИЯ В СТРУКТУРЕ МЕЖДУНАРОДНОГО ТУРИЗМА.....	173
ЮВИЦА Н.В. РЕЗЕРВЫ МОДЕРНИЗАЦИИ АДМИНИСТРАТИВНОГО РЕСУРСА НАЦИОНАЛЬНОГО УНИВЕРСИТЕТА.....	173

также обращает внимание на то, что «можно использовать и такую специфическую черту американской системы, как двухгодичная (для выпускников вузов) интернатура в органах государственной власти».

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

- 1 План нации — 100 шагов по реализации институциональных реформ Н.А.Назарбаева. — [ЭР]. Режим доступа: inform.kz.
- 2 <http://worldbank.org.ru/ECA/Russia.nsf/>. Котелевская И.В. Оценка эффективности деятельности государственных служащих // Материалы проекта «Административная реформа в Российской Федерации». - 2013 [Электронный ресурс].
- 3 <https://www.gov.uk/government/organisation/civil-service/>Официальный сайт гражданской службы Великобритании. [Электронный ресурс].
- 4 <https://civilservice.blog.gov.uk/>. Официальный блог государственной службы Великобритании. [Электронный ресурс].
- 5 Puper, Burnham J. The British Civil Service: Perspectives on «Decline» and «Modernization» // The British Journal of Politics and International Relations (Political Studies Association). - 2011. - Vol. 13. - P. 189-205.
- 6 Беккужин Р.Ж. Влияние моделей планирования карьерного роста государственных служащих на качество государственного управления развитых стран // Экономика и статистика. - 2015. - № 3. - С.44-48.
- 7 Стрижов С. Повышение квалификации управленческих кадров: опыт США // Российский экономический журн. - 2002. - № 7. - С. 65-67.

ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ ЖОБАЛАУДЫҢ ЭКОНОМИКАЛЫҚ МӘНІ ЖӘНЕ МАЗМҰНЫ

НУРМАНБЕТОВА А.С.
Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ

Инвестицияға анықтама берген кезде оның тек мағыналық сипатына ғана көңіл бөлмей, мақсатты түрде бағытталуын да көрсету маңызды. Осы тұрғыдан қарағанда, инвестициялар жалпы ұлттық өнім өндірісіне жұмсалатын табыстардың маңызды бөлігін құрайтын жаңа технологияны, материалдарды және басқа да еңбек құралдарын енгізумен байланысты өндірісті кеңейту және жұмыс жағдайын жақсарту мақсатында жұмсалатын қаражаттардың активтерге салынуы болып табылады.

Бірақ осы кезге дейін экономикалық тақырыптағы әдебиеттерде инвестиция деген ұғымға алуан-түрлі түсініктер беру орын алып келді. Көптеген авторлар күрделі қаржы мен инвестициялардың бір-бірінен айырмашылығы жоқ деп көрсетсе, ал кейбіреулері инвестицияны мақсатты бағытталуына байланыссыз салынған қаражат салымының кез келген түрі деп есептейді. Жалпы инвестицияның түрлері сан алуан (қосымша А).

Мәселен, Қазақстанның ғалымдары Мейірбеков А.Қ., Әлімбетов Қ.Ә. инвестицияны жаңа технологияларды, материалдарды және басқа да құрал-жабдықтарды өндіріске енгізе отырып, өндірісті кеңейту және жаңарту ісіне жұмсалатын шығындар деп есептейді [1].

Бұл жерде негізгі және айналым қорлары аралығындағы айырмашылықтар, сондай-ақ, ғылыми-техникалық прогресс, еңбек ресурстары тағы да басқа факторлар есепке алынбады. Осыған дейін белгілі болғандай инвестиция бүгінгі күнде халықаралық кәсіпкерлік құрамында маңызды рөл атқарады. Тікелей инвестицияның ерекшелігі болып оның басқа кәсіпорындық әдістерге қарағанда өзіндік тұрақтылығында болмақ. Тікелей

шетелдік инвестициялар экономикалық реформаға әсер етуде экономикалық басқа нысаналармен салыстырғанда бірсыпыра маңызды, үстемдігі бар: тауар өндіру мен қызметтер атқаруға, күрделі қаржы тауып салудың қайнар көзі, жаңа технологияны пайдаланылған етуде, ноу-хау, басқарудың алдыңғы қатарлы әдістері және маркетингті дамытуға қолайлы. Онымен бірге қарызды өтеуде қаржы жинақтауда керек.

Жалпы мағынада жоба – белгіленген мақсатты орындау барысындағы кәсіпорынның қызметін өзгертуге негізделген арнайы үлгідегі ұсыныс.

Инвестициялық жоба – кәсіпорынның стратегиялық нәтижелеріне жетіп, экономикалық және басқа да жағымды әсер алу мақсатында жаңадан немесе істе бар өндірістік өнім немесе қызметті қайта құруға бағытталған іс-шаралардың жинақталған жоспары.

«Инвестициялық жобаны» осылай талдауға болады:

– белгіленген мақсаттарға жету үшін орындалатын қызметтер мен іс-шаралар жиынтығы;

– қандай да бір іс-әрекетті орындайтын немесе сол әрекеттердің сипаттамасын көрсететін, ұйымдастырушылық және есептік-қаржылық құжаттар жиынтығының жүйесі;

Жоба – қоғамымыздың барлық қиындықтары мен қажеттіліктерін ескеріп, еліміздің әлеуметтік жағдайын жоғарлату мақсатындағы, барлық қызметтер мен іс-шаралар жиынтығы болып есептеледі.

Отандық ғалымдардың пікірінше, соның ішінде Әлжанова Н.Ш. тұрымдамасына сәйкес: «Инвестициялық жобалау – техникалық және экономикалық негіздегі құжаттамалық жиынтық: сызбалық нұсқалар, жобалық бизнес-жоспар, іс-шараларды жүзеге асыру бойынша құжаттар мен құралдар. Жобалық іс-әрекеттің қорытындысы физикалық объект болып табылса, осының негізінде басты мақсат анықталады.

Орындалған іс-шаралар мен құжаттар жобаның негізінде болмаса, жобаны іске асырудың біршама күрделендірілген, әрі масштабы үлкейген бағдарламаны әзірлейді. Кәсіпорын қандай да бір мақсатты қалағанымен, мысалы ол: өндіріске жаңа тауарды өндіріп, нарыққа шығару; өндірісті соңғы модельдегі құрылғылармен жабдықтау; тұтынушылардың қажеттілігін қанағаттандыру мақсатында қызметтің жаңа түрін ойлап табу немесе жақсату; көптеген басқа да тиімділіктер арқылы кәсіпорын шығындарын төмендету болсын жобаға тәуелді болып келеді» [2, 23 б.].

Инвестициялық жобаның бастапқы мақсаты пайда табу болып саналады. Ол үшін жинақталған, ойластырылған жоспар құрылады. Бұл мақсаттардың түп негізі: жаңа өнім түрлерін шығару, соңғы модельдегі құрал-құрылғылармен жабдықталу, қызметкерлер білім деңгейін жоғарылату және оларды дайындау болып саналады.

Бүгінгі таңдағы ресурстардың шектеулілігіне байланысты әлеуметтік маңызды жобалардың рөлі ерекше болып табылады. Сонымен қатар, жобалар қоғамдық мәселелерді шешуге бағытталған ауыл – шаруашылық, өндірістік, фармацевтика саласында болғаны маңызды болып келеді. Бұл арқылы байқайтынымыз жобалардың әлеуметтік маңыздылығы мен қоғамдық қажеттілігі [3].

Тағы бір түсінік «қалыпты» жоба бар, оны түсіну үшін жобаны сипаттайтын маңызды факторларды анықтаймыз:

- көлемінің сипаттамасы;
- жүзеге асырылу уақыты;
- сапалық көрсеткіші;
- ресурстың шектелгендігі;
- жүзеге асырылу орны және талаптарын ескеру;

Бұл факторлардың «қалыпты» жобалардағы орны тең болып келеді, бірақ әр түрлі жағдайға байланысты бір фактордың маңыздылығы артып, басқаларының әсерін төмендетеді.

Жүзеге асыру мерзімі бойынша:

- қысқа мерзімдік – 3 жылға дейінгі;
- орта мерзімдік – 3-5 жылға дейінгі;
- ұзақ мерзімдік – 5 жылдан асатын болып бөлінеді.

Масштабына байланысты жобаның төрт түрін ажыратуға болады:

1. Шағын – іске асыру барысында кішігірім тәуекелмен шектелетін, өндірісті ұлғайту мен ассортимент жаңартуға негізделеді. Мерзімі қысқа болып келеді. Шағын жобалар көлемі жағынан кішкентай және шектеулері көп болып келеді. Мұндай жобаларды жобалау мен іске қосу, іске асырушы тобын құруда біршама жеңіл болып келеді. Сонымен қатар, қиындықтар туындаған сәтте масштаб сипатын, қызметшілер мен жұмысшылардың өз міндетін орындау әдіс-тәсілін, графигі мен есептер түрін, қосымша шарт бойынша тексеру міндетті. Тағы бір ерекшелігі техникалық және экономикалық негіздердің және қосымша сұрақтардың ерекше зерттелуін қажет етпейді. Алайда қателікпен кеткен ақаулар сапа мен тиімділікке өз әсерін тигізеді. Шағын жобалардың міндеті – өндіріс көлемін ұлғайту мен тауар ассортиментін кеңейту. Ерекшелігі жобаны жүзеге асыру уақыты орташаға қарағанда қысқарырақ.

2. Орташа – бар өндірісті қайта жаңарту және техникамен қаруландыру, бір қалыппен, бірақ белгілен шектеулі ресурстармен жұмыс жасайды. Орташа жобалар – бар өндірісті өайтадан қалыптастыру және техниканы қайтадан жаңарту сияқты қызметтер белгілі бір өндірісте дайын материалдардың қолданылуы бойынша кесте бойынша іске асады.

3. Ірі – ішкі және сыртқы нарықтың сұранысын қанағаттандыру мақсатында өндірістегі прогрессивті «жаңа идея» қалыптастыратын ірі кәсіпорындардағы жобалар;

4. Мегажоба – бір-бірімен байланысқан көптеген қорытынды инвестициялық жобалар. Мегажоба – бірнеше жобадан құралған, өзіндік мақсаты бар бағдарлама. Өзара байланысқан жобаларға байланысты «мультижоба» түсінігі бар. Бұл жобалар істе бар кәсіпорындарды қайта құру немесе жаңаданқұрумен айналысады, уақыт шектеулілігі мен талаптар қатаңдығымен ерекшелінеді [4].

Негізгі бағыттары бойынша төмендегідей бөлінеді:

- түпкі мақсаты тек пайда болып келетін – коммерциялық жобалар;
- әлеуметтік маңыздылығы жоғары – әлеуметтік жобалар;
- қоршаған ортаны қорғау мен жақсарту негізіндегі – экологиялық жобалар;
- басқа да.

Қаржылық, тауарлы-материалдық қызметтер мен тауарлардың экологиялық және әлеуметтік нәтижеге байланысты ішкі немесе сыртқы нарыққа тәуелділік деңгейіне байланысты:

- ғаламдық жоба – жер ғаламшарындағы экологиялық, экономикалық немесе әлеуметтік жағдайға өз әсерін тигізетін;
- халықшаруашылық жоба – жүзеге асыру негізінде салмақты әсерін мемлекеттегі экономикалық, әлеуметтік, экологиялық жағдайға білдіреді, бағалау барысында тек осы өзгерістерді бағалауға болады.
- ірі масштабты жобалар – тек жеке алынған елдің экономика -экологиялық, қоғамдағы жағдайға әсерін білдіреді;
- жергілікті жобалар – белгілі аймақтар мен қалалардағы тауар нарығындғы құрылым деңгейіне айтарлықтай өзгеріс әкелмейді.

Инвестициялық жобалар үрдісі белгісіздік жағдайда жүзеге асатындықтан, тәуекелділік деңгейі мына түрде анықталады:

- сенімді жоба, мысалы, мемлекеттің тапсырысымен орындалатын, сенімделген нәтижелер күтілетін сипаттағы;
- тәуекелді жоба, жаңадан өндіріс пен технологияны іске қосу сәтіндегі белгісіз, бірақ күтілетін жоғары шығындар.

Кез келген жобаны іске қосу белгілі бір мақсатты айқындайды. Бұл мақсаттар әр жобаға түрлі болып келеді, бірақ негізгі төрт тобын анықтауға болады:

- тауарды нарықта сақтап қалу;
- сапаны жоғарылату арқылы, өндіріс көлемін кеңейту;
- жаңа тауарды нарыққа шығару;
- экономикадағы қиындықтар мен әлеметтік шешімдерді шешу.

Жобаларды әдет бойынша тактикалық және стратегиялық деп ажыратады. Соңғысының қатарына меншік түрінің өзгерісін (арендалық кәсіпорынды, акционерлік қоғамды, жеке кәсіпорынды, біріккен кәсіпорындарды құру) немесе өндіріс сипатының түбегейлі (жаңа өнім өндірісі, толық автоматтандырылған өндіріске көшу) өзгерісін қарастыратын жобаларды жатқызады. Тактикалық жобалар, әдетте, шығарылатын өнім көлемінің өзгеруімен, өнім сапасын жоғарлатуымен және қонырғыларды жаңартуымен байланысты болады [5].

Отандық тәжірибеде жоба түсінігі жаңа түсінік емес. Бұрынғы уақытта оның айырмашылығы кәсіпорынның дамуының негізгі бағыттарын заң бойынша осы кәсіпорыннан жоғары деңгейде тұрған экономикалық саланың анықтайтыны болып табылатын. Жаңа экономикалық жағдайларда кәсіпорын, яғни оның иелері және жоғары басқару құрамы өз келешектерін, барлық стратегиялық және тактикалық мәселелерін өз бетінше шешеді. Мұндай іскерлік инвестициялық жобалау тұрғысынан ерекше ұйымдастырылуы тиіс.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

- 1 Мейірбеков А.Қ., Әлімбетов Қ.Ә. Кәсіпорын экономикасы. - Алматы: экономика, 2003. - 158-166 бб.
- 2 Әлжанова Н.Ш. Инвестициялық жобалау. - Алматы: «Қазақ университеті», 2006. - 23-33 бб.
- 3 Цхай А.С. Модели инвестиционного проектирования // Эл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті Хабаршы. Экономика сериясы. - 2008. - №2. - Б. 50-53.
- 4 Бочаров В.В. Методы финансирования инвестиционной деятельности предприятий. – М.: Финансы и статистика, 2008. - 64-67 с.
- 4 Демесинов Т. Роль инвестиционного проектирования в финансовом обеспечении банками роста экономики страны // Хабаршы-Вестник. - 2006. - №4. - С. 53-56.

ПРОБЛЕМЫ И SWOT-АНАЛИЗ ОПЕРАЦИЙ С ЦЕННЫМИ БУМАГАМИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БАНКОВ ВТОРОГО УРОВНЯ

**НУРМАНБЕТОВА А.С.
ЕНУ им. Л.Н. Гумилева**

В национальном приорите любого государства создание благоприятных условия для активно и цивилизованно развивающегося рынка, формирование конкурентоспособной экономики является ключевым элементом. При таких обстоятельствах многие проблемы укрепления конкурентоспособности страны с точки зрения финансовой безопасности ещё более обостряются и остаются нерешёнными.

Одним из справедливых индикаторов для экономики страны является состояние развития финансового рынка, целью которого является обеспечение рационального перераспределения финансовых ресурсов между отраслями, обеспечение эффективного механизма направления инвестиционного капитала в производственный сектор.